

Szentendrei Zöld Kör

Környezet és erkölcs, gondolkodás és életmód – ezek kel tar tal mak kal in dí tunk út já ra egy kez de mé nye zést egy év vel ez előtt Szent end rén, egy beszélgetőkört, melynek kerete ita Szalamandra Egyesület és a Környezeti Nevelési Hálózat biztosította. E kör be bár ki bár mi kor jö het, az elő adá sok, be szél ge té sek alatt gye re kek szá má ra az Em ber élet Ala pit vány tart kéz mű ves fog lal ko zást. A kör cél ja az, hogy az

együtt gondolkodás révén új felismerésekre jusunk, a minden nap ok meg oldá sa i hoz pe dí g újabb és újabb öt le te ket kap junk egymástól. Békesség te rem tés em ber és em ber, em ber és ter mé szet kö zött – ez az, ami re ta lán a leg na gyobb szük sé ge van mindannyiunknak, s eh héz nem ke ve sebb re, mint gondolko dásunk és gya kor la tunk át ala kí tásá ra kell vál lal koz nunk. Va jon ki van hozzánk leg kö ze lebb, aki vel el tud nánk kez de ni ezt a vál to zta tást, ha nem ép pen sa ját ma gunk? Az ö ko ló gia és az eti ka te rén el mé le ti és gya kor la ti szak em be rek se gí te nek nekünk a té mák fel dol go zá sa ban, az egy üt tes gondolko dás ban. Mot tónk az, hogy min den szép esz me annyit ér, amennyit meg va ló sí tunk be lö le. Ezért ter mé sze te sen min den al ka lom mal sok-sok he lyi, vá ro si ügye rül te ríté kre, me lyek hez se gí tő szán dék kal, tette re kés zen vi szo nyu lunk; min den ki a ma ga te rü le tén pró bál ja meg ten ni azt, ami raj ta mú lik.

A kö vet ke zők ben az el múlt fél év elő adá sa i ról szó ló ös szeg zé se ket kö zöl jük.

Min den kit sze ret né nk bá to ri ta ni, hogy a ma ga la kó he ly én, eset leg ot ta ni ci vil (els ő sor bank ö r nye zet vé del mi) szer vezett el ös sze fog va, pró bál jon ha son ló t szer vez ni. Az a ta pasz ta la tunk, hogy az em be rek nek na gy í gé nyük van ily en ös sze jö ve te lek re, hi szen itt csu pa o ly an do log ról ej tünk szót, me ly egye te mes és élet be vá gó. Itt sen ki nem é rez het eg ym ástól el vá lasz tó fa la kat, mert aról be szélünk, ami kö zös ér ték, esz me az em be ri ség, sőt min den lé te ző szá má ra.

To váb bi in for má cí ó: kerym@dunakanyar.net – tel.: 26/318-797

2002 őszén a kö vet ke ző elő adók és té mák áll tak a kö zép pont ban:

Szeptember: Takács-Sánta András: Mi ért nem ha té kony a kö r nye zet vé de lem?

Október: Beliczay Erzsébet: A települések terjeszkedése

No vember: Balogh Gábor: A fenn tar ha tó köz le ke dés

De cember: Lenkei Péter: A kö r nye ze ti ta nács adó i ro dá k mű kö de se

2003. január második szerdáján az elő ző nap le hul lott hó és a nagy hi deg el le né re 10-en jötünk össze, hogy beszélgesünk kö zös dol ga inkról, és meg hall gas suk **Lukács Andrást**, a Levegő Munka csoport elnöket, mi min dent tesz szer ve ze tül az ért, hogy or szá gunk kö lt ség veté sé ben ér vé nyesülhessenek az ö ko ló gi ai és a so ci á lis szem pont ok. 1992 óta min den év ben be nyújt ják ja vas la ta i kat – me ly e ket 100 szak értő jük se gí tsé gé vel készí te nek el – az áll mi kö lt ség vetés ki dol go zá sa hoz. A kö vet ke zők ben az ő meg fo gal ma zá sa ban ol vashatjuk mon dan i va ló já nak írás be li ös szeg zé sét.

Szerte a világon egyre több közgazdász és egyéb szakember vonja két szemre, hogy a jelenlegi árak helyesen tükrözik a valódi költségeket. A környezetpusztító tevékenységek és termékek áraiba ugyanis többnyire nem épülnek be mind azok a költségek, amelyek az elszennyezett levegő, víz és talaj, az élővilág károsodása, az emberek egészségének romlása következtében lépnek fel. Szakértői becslések szerint például Magyarországon a közúti közlekedés környezeti és egészségi kárai meghaladják az évi 1000 milliárd forintot. Az energiafelhasználás miatti légszennyezés környezeti kárait pedig évi 800 milliárd forintba becsülik. Az eldobható műanyag palackok és kombidobozok általában a szemétlerakókba vagy a hulladékégetőkbe kerülnek, azonban ennek a költsége it sem az fizeti meg teljesen egészenben, aki a benne lévő italt elfogyasztja. Többnyire a vizet szennyező gyár sem fizeti meg anélkül tisztítást. Mindezek a költségek valóban léteznek, megfizetésük viszont az egész társadalomra hárul, sőt még az ünkünk pénz tárcáját (és egészségét) is terhelik majd.

A mai adó- és társadalmi rendszert két szempontról is mélyesen elkölcstelen. Egyrészt arra ösztönzi az embereket (egyszerű állampolgárként, vállalkozóként és politikai döntéshozóként egyaránt), hogy pusztítsák a környezetet, rongálják egymás egészségét, a helyett hogy óvna ezeket a pótolhatatlan értékeket. Másrészt a környezetszennyezésből és egészségkárosításból eredő károkat nem azoknak fizetnie kell, akik azokat okozták, hanem azt, aki az azokban vétlen emberre is, be le ért ve az el kö vet ke ző nem ze de ke ket.

Ennek a mára tarthatatlanná vált helyzetnek a megváltoztatása érdeké-

ben a környezetvédelem mozgalmaik egyre határozottabban követelik ezeket az ún. külső költségeket a beépítés árakba. Az Európai Unió törvényei és hivatalos állásfoglalásai is megkövetelik ezt, bár a gyakorlatban az EU országaiiban is mást mutat.

Mielőtt még bárki azt gondolná, hogy a lakosságot és a vállalkozókat újabb adókkal kívánjuk sújtani, le kell szögezni, hogy a környezetvédelem vaslata szerint az adóterhek összességében nem növekednének. Azt szerelnél, hogy amilyen mértékben növekszenek a környezetre ártalmas tevékenységek adói, ugyanolyan mértékben csökkenjenek az emberi munkára nehezebb terhek. Jelenleg ugyan is rendkívül magas társadalombiztosítási járulékok és személyi jövedelemadót kell fizetnünk, ami a munkanélküliség, az alacsony fizetések és a fekete gazdaság egyik fő oka.

Ter mé szet és gaz da ság... – a ma ur al ko dó fel fo gás sze rint két igen tá vo li nak tünő do log. Még is e ket tő kap cso la tól volt szó fe br u ár ban a fi a tal köz gaz dász, **Pataki György** elő adá sa ban. Főbb gon do la ta i a kö vet ke zők voltak:

- A köz gaz da ság mint o ly an, szü kös ség ese tén me rül fel. (Ho gyan osszunk el a szü kös forrá so kat?) A há t ér ben a társ a dal mi ig az sa gó sá gó sá g ké r de se van.
- Cowboy-gazdaságból (a természet in gye nes, ki me rít he tet len) az úr ha jós gaz da ság ba haj lunk (nincs más, csak ú j ra hasz no sí tott do log).
- A pi ac gaz da ság a ma ga tör vé nye i vel ki egy en lí ti a ha jó (= a ter mé sze ti és társ a dal mi erő forrás ok) ter he lé sét, de ha túl ter he lik, az egész el me rül. (En nek tü ne tei pl.: el fog lal juk az élő he lye ket a töb bi faj elő l, ég haj lat vál to zás stb.).
- A köz gaz dász meg ol dá sa: ter jesszük ki a ter mé sze ti ja vak ra is az „ár” fo gal má t. A GDP rossz mu ta tó, a ter mé sze ti és társ a dal mi kö r nye zet kö lt sé ge it leg alább kö ze lí tő en be le kel le ne épí te ni a szá mi tá sok ba. (Pél da a GDP fo gya té kos sa ga ra: ci ánszennye zé se se tén a fö l szá mo lás kö lt sé ge inö ve ke dés ké nt je len nek meg, va gys po zi tiv GDP-tel ké nt.) – To váb bi ja vas la tok: ö ko ló gi ai adó re form, „a szennye ző fi zet” elv be épí te se a fo ly a ma tok ba.
- Az egy én meg ol dá sa ban kulcs szó az „elég”. (Uta lás a „pezs gös po há r ra”: a Föld ja va i nak 80%-át a la kos ság 20%-a hasz nál ja.) Az ön kor lá to zás hoz és an nak öröm mel tór ténő meg élé sé hez nagy fo kú tu da to sá g ra van szük ség. Eből kö vet ke zik a ne ve lés, a ci vil szfé ra fon to s sze re pe.
- A dön tés ho zók nem ér zé ke lik elég gé a kö vet kez mé nye ket, túl sok színt van kö zöttük és a meg va ló sí tás színt je kö zött. A ci vil ek fel a da ta, hogy a kor rup cí ó helyett lát ha tó sá g és el len ő r iz he tő sé g ur al ja a dön tés i fo ly a ma to kat.
- Jutal maz nunk kel leg ma sk ö r nye zet kí mé lő vi sel ke de sét.

Márciusban egy régi is me rős jött el hozzánk: **Munkácsy Béla**, aki 9 évig oktat ta-ne vel te vá ro sunk di ák ja it a termé szet szer ete té re, kör nye zetünk ó vá sá ra. A Nap ene rgi á ja nak fel hasz ná lá sá ról be szé lt.

Min den é let hez, í gy a mi é nk hez is, az é l te tő Nap ere je szű k sé ges, amit az in gyen és bő sé g el ad, de „a szén be, kö ölaj ba és föld gaz ba zá rt na pu sár” csak é vszáz milli ók alatt gyű lik ös sze. Nagy-

fo kú ön zés re vall, ha ezt a gaz dag sá got va la ki ki ak ar ja sa já ti ta ni ma gá nak, és rö vid í dő alatt (200 év) el dor bé zol ja.

A vá ro si ke re tek sok szor kén y sz er pá lyá ra állít ják az em bert – mon da elő adónk, aki szin tén el költözött egy kis faluba, és ott ültette át a gyak or lat ba mind azt, amit a nap ház építé sé ről ed dig meg tu dott. A be mu ta tott ada tok, gra fi ko nok, á brák kö zül áll jon itt í ze lí tó ül és tanu lás gúl né há ny:

A ma gyar ház tar tá sok át la gos ene r gi a fo gy asz tá sa:

- * 54% fű té s (ha vi fű té si kö z sé g Bu da pes ten 52–54 m²-es kö z pont i fű té se s la kás ban 2003. ja nu ár ban 16–18 ezer Ft, va gy is egy fű té si í dény re ve tít ve kb. 100 ezer Ft)
- * 26% au tó
- * 11% me leg víz
- * 6% hű té s, sű té s-fő zés, mo sás
- * 2% há z tar tá si kis gé pek
- * 1% vil á gít á s

Passzív na pe ne r gi a hasz no sí tás sal a fű té se re for dí tott fosz si lis ene r gi a fo gy asz tá sa 30–60%-kal csök kent he tő.

Felté telek:

- * meg fe le lő építé si te lek vá lasz tá sa: dél fe lé nyi tott, sem épü let (szomszéd), sem fa, sem a dom bor zat nem ár nyé kol a té li í dő szá mí tás sze rin ti 9 és 15 ó ra kö zött (vi gya zat, té len sok kal hosz sab bak az ár nyé kok is!!)
- * le he tő sé g sze rint dél fe lé lejtő te rep
- * építé si ha tó sá g gal egye z te tés a be építé s le he tő sé ge iről (ház el he lye zé se a tel ken)
- * az ab la kö tő ké le tes be na po zá sá nak biz to sí tás a té li fél év ben, mi ni má lis be na po zás el é re se a nyá ri fél év ben – ez az épü let dél fe lé tá jo lá sá val ér he tő el
- * puffe r zónás al ap rajz: ér té kes, la kott he lyi sé gek a dé li fron ton; a puffe r-zó na sze re pét től ti bé a pin ce és pad lás tér is – a te tő te re t ne épít sük be, va gy ha még is, csak a le he tő leg ki se bb mér ték ben.
- * meg fe le lő nyí lás zá rók vá sár lá sa: hő szig ete lő, fé ny át e resz tő ké pes sé g, mé ret, tá jo lás
- * ár nyé k ve tők (pl. tor nác, lomb hulla tó fá k stb.) al kal ma zá sa

A nap ház nem sta ti kus ren dszer, min dig al kal maz ko dik a kül ső kö rül mé nyek he z!

Áprilisban több en meg döb ben ve ér tül tünk ar ról, ho gy vá ro sunk ban – en ge déllyel va gy anél kül – sok nagy fá t vág tak ki köz terü let en és ma gán kertek ben egy aránt. En nek kap csán elő adónkkal, **Jáv or Be ne dek** bi o ló gus sal ar ról be szél get tünk, mit te het nénk a zö ld felü let ek vé del mé ben mi, egy sze rü pol ga rók.

A fá k ki vág á sá tól rö vid ú ton el ju tot tunk ah hoz, ho gan kez eli nem csak az ö nkormá ny zat, de ál ta lá ban a tá rsas da lom is a kör nye zeti ér te ke ket: pusztán mint hasz onnyújtó, ön ér ték nél kü li, tár gy ké nt meg je lenő, tu laj don jel le gű dol got fog ja föl. Pé ldá ul az, ho gy sze re tem az er dőt, nem ér de kel sen kit, de ha tu laj don om, ak kor rög tön ér de kes sé vá lik.

Az em be ri sé g ke zé ben lé vő tech no ló gi ai ha ta lom meg nő tt, de nincs mo rá lis és jo gi al ap elv, ho gyan old ju k meg az ebből fakadó problémákat. A té ma nál ma rad va: erős gé pe ink kel sok fá t ki tu dunk vág ni, de nem gon dol ju k át en nek kö vet ke zé nyé it. Az em be rek nem zet kö zi dis kur zus ke re té ben ke re sik a vá laszokat az alkalmazott etika talaján: most mit kellene ten ni, ho gy el ér jük a cé lt. Olyan erkölcsi struk tú rá nk van, ho gy pé ldá ul em bertől ni nem il do mos, de gyó gyí ta ni igen. Olyan azon ban nincs, ho gy pé ldá ul le het-e gé nek zel ni a pa ra di cso mot, ho gy Ausz trá li á ból jö vet ne ro mol jon el, va gy le het-e u gy an ilyen mó don be te ge ket gyó gyí ta ni.

A nagy együ tt gon dol ko dás ed di gi ered mé nye al ap ve tő en az, ho gy sok fé

lék va gyunk, u gy an ar ra a kér désre több fé le vá laszt ad hatunk (különböző vallásos, ma te ri a lis ta, ag nosz ti kus meg kö zelíté sek), de a kö zös ne ve zőt, melyet minden ö ko fi lo zó fi ai í ran y zat vall, sa já t ér de künk ben is ma gun ké vá kell ten nünk: min den lé te ző nek ön ér té ke van. Lé tük nél fog va ti sz tel nünk kell a ge ne ti kai sok fé le sé get, mert minden nek sze re pe van az ö koszisz témában. Eb ből kö vet ke zik, ho gy nem cse le ked he tünk csak gaz da sá gi okok ból. E gon dol ko dás mó der kö lcsí ve tül te nek meg kell je len nie a dön tés ho za tal ban is: az etikai kö zös sé get ki kell ter je szie ni a ter mé sze ti ren dsze rek re. Sőt, az utó bi évek ben a gon dol ko dók í dő ben is tá gít ot ták a tá rsas dal mi fen n tar ta tó sá g esz mé jét: elő tér be ker ült a jö vő ge ne rá ci ók jo ga i nak és a je len ben élők ez zel kap csolatos kö te les sé gei nek kér dése. Va gy is a je len ge ne rá ci ó í gé nye nek ki elé gi té se o lyan mó don tör tén jen, ho gy ne te gy e le het len né ajó vő ge ne rá ci ó nak u gy an e zt.

Az em ber nek fejlett a gon dol ko dás sa, ezért sa já t fa já nak jö ven de nem ze dé keiért is fe le lő sé get tud váll al ni már a je len ben; az ő ér de ke i ket len ne hí va tott képvise lni egy szó szó ló a pa rla ment ben, aki nek aján lás ai nagy sú llyal es né nek lat ba. Amíg ily en hí va tál nem jön lét re, ad dig a Véd egy let jár el a Jö vő nem ze dé kek képvise le te program ke re té ben. (Bő ve bb in for má ció: www.vedegylet.hu)

Májusban **Zsombok György** lá to ga tott el hoz zánk. Hírt ho zott egy hé zag pó tló, ér de kes kez de mé ny e zés ről, amely 1994 óta mű kö dik há zánk ban. Az óta a Ta len tum Kö r meg szá po ro dott is, le fű ző dö tte ró la a gö döl löi Zö ld Forint Kö r, a Mar cibá nyi té ri Kra j cár Kö r. Ezek a tá rsasá gok azért hé zag pó tló ak, mert a szo ros ba rá ti kör és a ri deg tár sa da lom kö zöt ti úrtól tik be. Ez a mai szí ves sé g bank amolyan modern ka lá ka, ha son ló a na ré gi fa lu si ka lá ká k hoz. Pár mon dat ban be mu ta tko znak ma guk a Ta len tum osok, akik je len leg 140–150-en van nak:

Tag ja ink, ami kor se gí te nek a kör egy má sikk tag já n, ami kor szí ves sé get tesz nek va gy adnak va la mit ne ki, ak kor nem kér nek ér te pénzt („forintot”), és nem is vár ják el, ho gy a má sikk vi szo noz za. Ab ban bí z na k, ho gy ami kor nek nek lesz szű k sé gük va la mi re va gy va la ki nek a se gít sé ge re, ak kor ö k is meg fog ják kap ni a kör től ezt a tá mo gá tást. A bi za mat tal azzal erősít jük, ho gy az egy má s na k nyújt ott se gít sé get nyí l ván tart ja egy kö z pont. A nyí l ván tart á s ra egy belső egysé get hasz ná lunk, ame lyet Ta len tum nak (rö vi dí tve TT) ne ve zünk. A Ta len tum ér ték ét ja vas latunk sze rint a mu ka í dő ha tá roz za meg. Az az aján lá sunk, ho gy egy ó ra mu ka ért 100 TT jár jon, de et től a két fél sa ba don meg áll a pod va el tér het, eb be sen ki nek sem mi be le szó lá sa nincs. Más kö rök ben ezt a belső egysé get má sho gy ne ve zik, és más le het az ér te ke is, mind ez nem be fo lyá sol ja a mű kö dés lé nyegét. A TT gaz dasá gi szem pontból sem pénz, mi vel csak ak kor „ke let ke zik”, ha szű k sé g van rá, nem ka ma to zik, nincs elfo ga dás i kö te le zet tsé ge, nincs va gy on ké p ző ha tá sa stb. („hi tel-pénz” és nem „adó-pénz”) Még né há ny „em be ri” kü lö nbség a TT és az iga zi pénz kö zött:

- A pénz tá vo lítja az em be re ket, a Ta len tum in ká bb kö zelíti, ös sze hoz za ö ket.
- A pénz bi za mat lan sá got szü l, a Ta len tum bi za mat ter emt.
- A pénz sze re ti a nagy mé re te ket (hi per mar ket, be va sár ló kö z pont, ó riás bank), a Ta len tum em be ri lép té kü, át lát ha tó ma rad és a he lyi kap csol at o ka ter e sí ti.
- A pénz in flá ló dik, a Ta len tum nem.
- A pénz a bir tok lá si va gy at erősí ti, a Ta len tum ad ni ta nit.

A Ta len tum és a ha son ló ren dsze rek ki egé szí tő i a nem ze ti pénz nek. Egy-egy kör nek az a fő cél ja, ho gy erősít se a he lyi kö zös sé get, ez ál tal job ban é rez zék ma gukat az em be rek, ke vés bé füg g je nek a kül vi lág tól, a messzi ről jö vő vál sá gok ne be fo lyá sol ják annyira é le tük et.

Tag ja inkat í ra sban ren dsze re sen ér te sí t jük az esemé nyek ről, az egy en le gek ál lá sá ról, tag listá ról, ke res-ki nál listá ról. A leg fon to sabb a sze mé lyes kap csol at, ezért két ha von ta ta lál ko zunk is. (Tó vá b bi in for má ció: Zsombok@mail.bme.hu)

Kéry Magdolna

(A jú ni usi elő adás anyá gát 2004. fe br u á ri szá munka n kö zöl jük. — A szerk.)